

Wandelen door het 'Landengebied' in het Zuiderpark.

Colofon

Uitgave

Gemeente Den Haag
dienst Stadsbeheer
Postbus 12651
2500 DP Den Haag

Datum en oplage

Mei 2011, 1000 stuks

Website

www.denhaag.nl/groen

Fotografie

Hans Janssen en Rob van der Ham

Ontwerp en productie

Gemeente Den Haag
Intern Dienstencentrum

Het Landengebied

Een arboretum in het Zuiderpark om trots op te zijn!

In het zuidelijke deel van het Haagse Zuiderpark, tussen de Melis Stokelaan en de Loevesteinlaan, ligt rondom een mooie vijver een gebied vol mysterieuze planten. Een groen woud van doorgroeide, oude bomen met knoestige takken afgewisseld door vreemd gevormde heesterpartijen. Een gebied met een doolhof van voetpaden waar bomen en heesters groeien met bijzondere bladeren, aparte bloemen en vreemde vruchten.

Dit gebied is een arboretum (een verzameling van bijzondere bomen en heesters). Het wordt het 'Landengebied' genoemd omdat er soorten groeien afkomstig uit diverse landen, verspreid over de hele wereld.

Deze beplanting is verzameld door de toenmalige directeur van de Dienst der Gemeenteplantsoenen van Den Haag, Simon Doorenbos. Hij was vanaf 1927 verantwoordelijk voor de aanleg van het Haagse Zuiderpark. Zijn aanwinsten werden door hem ingedeeld in zeven herkomstgebieden: China, Japan, Himalaya, Voor-Azië, Noord-Amerika en Noord- en Zuid-Europa.

Doorenbos was ook bekend vanwege de door hem zelf gekweekte planten. Deze werden in het Zuiderpark en het Haagse groen neergezet en zijn ondertussen over de gehele wereld verspreid. De namen van 'Den Haag' en van 'Doorenbos' (doorenbosii) in de naamgeving van een aantal bomen en struiken herinneren aan een man met een uitzonderlijke energie en een grote passie voor planten.

Het ontstaan van het Landengebied

Het Zuiderpark is een park van meer dan 100 hectare groot. In 1923 is de aanleg gestart met het graven van twee grote vijvers. Met de grond uit deze vijvers werd het Zuiderpark opgehoogd. In 1927 was het graafwerk voltooid en werd de grond voor het arboretum plantklaar gemaakt. Intussen waren zaden, enthout en stekjes met andere kwekerijen en botanische tuinen in binnen- en buitenland uitgewisseld. Vervolgens werd deze verzameling opgekweekt tot jonge plantjes op de stadskwekerijen. In 1929 startte men met de aanleg van het Landengebied. Toen het Zuiderpark in 1936 officieel werd geopend, stonden er al meer dan 1000 verschillende soorten planten in het arboretum. In de loop van de jaren is een groot aantal plantensoorten door ouderdom of slechte groeiomstandigheden verdwenen. Zo zijn veel rozen uit Voor-Azië en rododendrons, karakteristiek voor de Trans-Kaukasus, niet meer aanwezig. Met de start van de renovatie in 2000 zijn echter weer vele nieuwe aanwinsten geplant, die dit verlies compenseren.

Lastige Latijnse namen

Net als bij dieren wordt ook aan planten een naam gegeven in de taal van het land waar de plant vandaan komt. Daarnaast hebben alle planten ook een wetenschappelijke Latijnse naam gekregen. Die wetenschappelijke naam bestaat uit twee delen. De eerste naam geeft het geslacht aan, de tweede naam de soort. Als voorbeeld: *Acer japonicum*. De Nederlandse naam is: Japanse esdoorn.

Vaak is er ook nog een derde fantasienaam voor een plant. Die extra naam wordt gegeven aan een plant die ontstaan is doordat een plantenkweker planten heeft gekruist of geënt.

geslachtsnaam	soortnaam	fantasienaam
Acer	japonica	'Aconitifolium'
esdoorn	Japanse	met een blad van een monnikskap

Zeven herkomstgebieden

Het 'Landengebied' kent zeven herkomstgebieden en deze bestaan ieder uit meerdere plantvakken. In totaal zijn er 63 plantvakken, met een gezamenlijke oppervlakte van circa 10 hectare. Deze zeven herkomstgebieden verschillen van elkaar door de grote verscheidenheid aan bomen en heesters. Doorenbos heeft bij de aanleg van de plantvakken niet de oorspronkelijke landschappen willen nabootsen, maar hij heeft de nadruk gelegd op het verzamelen van planten. Daardoor is een gevarieerde collectie van bijzondere planten ontstaan.

Herkomstgebied China

China kent veel verschillende klimaatzones en is daardoor rijk aan plantensoorten. Van alle herkomstgebieden staat in het gebied China het grootste aantal soorten. De meeste hiervan zijn afkomstig uit de bergachtige streken van China. Veel planten hebben een opvallende bast, bijzondere bladeren of andere eigenaardigheden. Zo heeft de Anna Paulownaboom grote bladeren en opvallende, geurende, lichtblauwe bloemen, die op de nog kale takken bloeien. De bloemen van de zakdoekjesboom lijken op zakdoekjes en de toverhazelaars bloeien bijvoorbeeld in de winter. De aanwezige Chinese witte moerbeï is in Europa ingevoerd vanwege de zijdeproductie. De zijderups leeft uitsluitend op deze boom en van de cocons wordt zijde gemaakt.

Herkomstgebied Japan

De Japanse archipel kent veel plantensoorten die op het vasteland van China niet voorkomen. Vooral op de noordelijke eilanden groeien veel bomen en heesters die ook geschikt zijn voor ons klimaat. De boomvormige Kobushi magnolia (*beverboom*) is in april overladen met witte, kelkvormige bloemen. In mei volgt de uitzonderlijke bloemenpracht van de Japanse sierkers. De bloei van de sierkersen wordt in Japan op het nieuws aangekondigd. Na de sierkersen volgt de kleurrijke bloei van Japanse azalea's. In de nazomer bloeien de hortensia's, die gevolgd worden door de honingboom, ook wel pagodeboom genoemd.

Herkomstgebied Himalaya

Op de flanken en hoogvlakten van het Himalayagebergte, op grote hoogte in Nepal, Kashmir India en Bhutan, groeien veel planten die ook tegen onze winters bestand zijn. Uit het westelijk deel van de Himalaya hebben plantenzieken onder andere veel soorten rododendrons naar Europa gezonden. In het westelijk deel van de Himalaya komt de Himalayaberk voor. Doorenbos heeft uit zaailingen van deze berk een exemplaar geselecteerd met een opvallend witte schors. Deze mooie berk heeft de naam *Betula utilis* 'Doorenbos' gekregen. In het arboretum overheersten de Tranendennen, waarvan er nu nog maar een paar over zijn. De Tranenden is een boom met een losse kroon, hangende, grijsgroene naalden en kegels met harsdruppels (de tranen).

Herkomstgebied Voor-Azië

Dit Aziatische herkomstgebied is het westelijk deel van Azië en strekt zich uit van Zuid-Turkije, de Zwarte Zee, de Kaukasus tot aan de Kaspische Zee in Noord-Iran. Het is een immens werelddeel met zeer verschillende landschapstypen, van hooggebergte in de Kaukasus tot de droge woestijngebieden in Turkestan en Iran. Veel bomen en heesters groeien langs de hellingen in de koelere gedeelten. Daarom kunnen ze het klimaat in Nederland doorstaan. In dit gebied komen bomen en heesters voor uit Colchië, het Pontisch gebergte, de Kaukasus en de bossen ten zuiden van de Kaspische Zee zoals eik, treurwilg, vleugelnoot en es. In mei bloeit de Pontische azalea overdadig met gele, geurende bloemen. Van de pimpernoot valt de witte bloei in juni op. Waarna opvallende vruchten volgen. De vleugelnoot groeit uit tot een grote, brede boom. De geveleugelde nootjes hangen in lange slierten aan de takken. IJzerhout, met de mooie Latijnse naam van *Parrotia persica*, komt in de bossen ten zuiden van de Kaspische Zee voor en valt op door een fraaie herfstkleur en een afschilferende bast.

Tranenden (*Pinus wallichiana*)
Himalaya

Zakdoekjesboom (*Davidia involucreta*)
China

Pontische azalea (*Rhododendron luteum*)
Voor-Azië

Muizendoorn (*Ruscus aleatus*)
Zuid-Europa

Herkomstgebied Noord-Amerika

Het klimaat in Noord-Amerika is heel verschillend, waardoor er een grote rijkdom aan soorten planten is. In de Rocky Mountains komen circa 3.000 jaar oude mammoetbomen voor die ruim 90 meter hoog zijn. De kustsequoia, in Amerika 'Redwood' genoemd, is met 115 meter de hoogste boom ter wereld. De loofbomen, de suikeressdoorn en de rode essdoorn, zorgen voor spectaculaire herfstkleuren, de 'Indian Summer' genaamd. Het blad in de Canadese vlag, de 'Maple Leaf', is het blad van de suikeressdoorn. De moerascipres is een naaldverliezende conifeer met in de herfst een roestbruine kleur. Een deel van de ringweg in het Zuiderpark is met deze bomen beplant. In drassige terreinen maakt deze boom zogenaamde 'kniewortels'. Deze wortels voorzien de boom van zuurstof. In de fraaie bosvijver ligt een eiland beplant met varens en een tupelboom. Tupelbomen groeien ook in ondiep water. In dit gebied komen ook enkele boomsoorten voor uit de hogere gelegen koudere gebieden van Zuid-Amerika, zoals de slangenden of Monkey tree. Deze opvallende naaldboom met grote schubben is de nationale boom van Chili.

Herkomstgebied Noord-Europa

In het noordelijk deel van Noord-Europa overheersen de naaldbomen met fijnspar, Europese lariks, grove den, Taxus en de zeldzame jeneverbessen en hulst. In het zuidelijk deel komen voornamelijk loofbomen voor zoals beuk en eik. Nederland bevindt zich in het Atlantische gedeelte van dit herkomstgebied. De berk, hazelaar zijn van nature veel te vinden in bosranden. Deze soorten komen voornamelijk voor op droge gronden. Op vochtige gronden komen de gewone es, de zwarte populier en de schietwilg voor. Al vroeg in het voorjaar bloeien de sleedoorn, de gele kornoelje en de hazelaar.

Ook vallen de uitbundige, witte bloemen op van de bosanemonen. In het voorjaar ontluiken ook de vogelkers, de Gelderse roos, de meidoorn en de lijsterbes, waarvan op het einde van de zomer de vruchten te zien zijn. In juni bloeien de lindebomen met kleine, gele, geurende bloemen. De bloemen leveren nectar en worden daarom druk bezocht door bijen.

Herkomstgebied Zuid-Europa

Het herkomstgebied Zuid-Europa grenst aan de Middellandse Zee en de Balkan. Het mediterrane klimaat is er warmer en droger dan in Noord-Europa. Kenmerkend voor het landschap zijn de loof- en naaldbossen en de zogenaamde 'maquis' met groenblijvende heesters zoals laurier en olijf- en eikenbomen en de 'garrigue' met geurige heideplanten zoals lavendel, tijm en rozemarijn. Veel soorten uit Zuid-Europa zijn zodanig winterhard dat ze in ons klimaat kunnen overleven. Door de klimaatverandering verschuiven deze grenzen steeds meer naar het noorden, waardoor geleidelijk ook in Nederland Zuid-Europese planten verschijnen. Voorbeelden zijn de steeneik en de tamme kastanje. De tamme kastanje, bekend van de eetbare vruchten, is al sinds de Romeinse tijd in ons land. De Hongaarse eik komt voor in een gebied van de Balkan tot in Zuid-Italië. Dit in tegenstelling tot wat de Nederlandse naam doet vermoeden! Het is een hoge boom met groot, glimmend blad. De Moseik, ook wel Turkse eik, wordt eveneens een grote boom en heeft eikels in bemoste napes.

De renovatie van het Landengebied

In 1995 werd besloten tot een grote renovatie van het Zuiderpark. Deze duurde van 1997 tot 2000. Daarbij werd ook het Landengebied meegenomen. Met als extra stimulans een jaarlijkse hoognodige investering in dit gebied. Omdat in de ondergrond van het park veel veen aanwezig is, is de grond geleidelijk gaan zakken. De grondwater-stand is daardoor in de loop der jaren zoveel gestegen dat sommige delen de hele winter onder water stonden. De groeiomstandigheden in het arboretum werden daardoor steeds slechter. Veel oudere bomen zijn bij storm omgevallen. Na onderzoek werd geadviseerd om greppels te graven, drainage aan te leggen en gedeelten van het terrein op te hogen. Ook was in veel plantvakken een dicht kronendak ontstaan. De heesters en kleinere bomen hebben onvoldoende licht gekregen en zijn dood gegaan. Veel soorten zijn daardoor in de loop van de tijd verdwenen. In het voorjaar van 2011 is het project beëindigd. Er is ongeveer 8.000 m³ grond aangebracht en er zijn meer dan 2.900 nieuwe bomen en heesters en ongeveer 38.000 planten als bodembedekkers geplant. De voetpaden zijn grotendeels vernieuwd en een groot aantal vakken is met gras ingezaaid, zodat het gemakkelijker is om dichterbij de planten te komen. In het voorjaar van 2011 zijn informatieborden geplaatst.

Niet alleen maar bomen en struiken in het Landengebied

Het Landengebied bevat naast bomen en heesters ook nog andere bezienswaardigheden. Midden in het arboretum ligt op een eiland het *Openluchttheater*. Vanaf de parkeerplaats brengt een romantisch voetpad de bezoekers naar het theater. Omringd met exotische bomen worden elke zomer muziek- en toneelvoorstellingen gegeven. Het theater dateert uit 1940 en is in 2001 geheel vernieuwd. In herkomstgebied Noord-Amerika, tussen grote indrukwekkende bomen, is een nieuwe *Western speelplaats* aangelegd met een groot houten cowboy speelkasteel. In het Noord-Europa gebied is een *hondenuitlaatplaats* aangelegd. Midden in het arboretum ligt de *Karpervijver* waar gevist kan worden. Deze vijver staat in verbinding met de andere vijvers en watergangen en zomers is er kanoverhuur mogelijk (info www.zuiderparkinfo.nl). Aan de noordzijde grenst het 'Landengebied' aan een gebouwen-complex waarin een politiebureau, een gemeentelijk zwembad, een wokrestaurant, bowlingcentrum en een fitnesscentrum gehuisvest zijn. In het Zuiderpark bevindt zich ook een uniek *mini spoorwegcomplex* (modelvereniging Stoomgroep West Zuiderpark) waar met stoomlocomotieven en treinwagons (op schaal) het hele zomerseizoen wordt gereden.

Het Landengebied in het Zuiderpark

Nog wat getallen

- 1929 aanleg 'Landengebied'
- 7 herkomstgebieden
- 63 plantvakken
- Totale oppervlakte plantenvakken is 10 hectare (93.047 m²)
- 695 verschillende soorten bomen en heesters. 41 ervan zijn zeer zeldzaam
- Hoogste boom is 33 meter, is een Canadese populier en staat in gebied Noord-Amerika
- Dikste boom is een zwarte populier in Noord-Europa en heeft een doorsnede van 160 cm
- 3,9 kilometer voetpad
- 6 entreeborden en 18 gebiedsinfborden

Gebruiksgegevens Landengebied

- Het arboretum Het Landengebied is, zoals het gehele Zuiderpark, dag en nacht open.
- Het Landengebied is te voet het best te bereiken via de hoofdingangen Loevesteinlaan, de Melis Stokelaan en via de ingang tegenover de Windesheimstraat.
- Het Landengebied is met openbaar vervoer te bereiken met tramlijn 8, 9 en 16 (Melis Stokelaan) en met bus 23, 50 en 51 (Loevesteinlaan).
- Een bewaakte fietsstalling bevindt zich voor het gebouwen-complex langs de mr. P. Droogleever Fortuynweg.
- Parkeerterreinen voor auto's bereikt u via de ingang Melis Stokelaan.
- In het Landengebied gelden dezelfde regels als in de rest van het Zuiderpark, dus honden aan de lijn en geen toegang voor bromfietsen.
- Het arboretum is ook zeer geschikt voor rolstoelgebruikers.